

Szaniawski, Klemens

Sprawozdanie z działalności TNW : Sprawozdania z działalności wydziałów TNW : Wydział II nauk historycznych, społecznych i filozoficznych : Szkoła filozoficzna lwowsko-warszawska [Streszczenie]

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 47, 48-49

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

macji archaicznych np. z sufiksem *-ota*, *grubota*, *podłota*, *nędzota*, czy rzadkich dziś wyrazów na *-owicz*, *głosowicz*, *kótkowicz*, *odczytowicz*, *książkowicz* 'człowiek, którego pogląd na świat urobiny jest na podstawie lektury, a nie praktyki życiowej' itp. Formacje te często w *Dziennikach* pełnią odpowiednie funkcje stylistyczne.

5. W zasobie leksykalnym wyróżniamy kilka warstw słownictwa, reprezentujących różne odmiany polszczyzny. Jest tu bogactwo słownictwa gwarowego np.: *mękała* 'mieszczanin w Kieleckiem, pogardliwie', *gmerać* 'grzebać, dłużyć', *mamrać* 'mówić niewyraźnie', *blondynowy*, *śwarny*, *literka* 'drabinka', *krajuch* 'rodzaj ciasta' itp., jest słownictwo regionalne — *haman* 'koń ocięzły, duży' *magać kozły*, *bałagulić* 'marnować czas', *hołobla* i wreszcie słownictwo potoczne, obejmujące słownictwo różnych gwar społecznych, np. *zmiatać* 'uciekać', *bombel* 'pociąg osobowy', *drynga*, *koza*, *ul* 'areszt', *promora* 'promocja', *korepa* 'korepetycja', *faceteczka*, *fagas*, *bibka*, *pijatyeczka*, *przyrznąć się*, 'upić się', *obłapka* 'obłapianie', *macedonia* itp.

Odrębną grupę stanowi słownictwo archaiczne, spełniające w tekście funkcje stylistyczne.

W referacie uwzględniono tylko środki językowe (gramatyczne i leksykalne) z pominięciem całego bogactwa środków stylistycznych. Wy maga to odrębnego opracowania.

Język *Dzienników* prezentuje polszczyznę schyłku XIX w., odbijającą wpływy regionalne i potoczne północnomalopolskie, bogacącą z czasem wielkomięjskimi elementami językowymi środowiska warszawskiego.

Wydział II nauk historycznych, społecznych i filozoficznych

Przewodniczący: Ryszard Kiersnowski

Sekretarz: Tadeusz Stefan Jaroszewski

Wydział II odbył 3 zebrania naukowe z odczytami:

dnia 23 marca 1984 r. — prof. dr Andrzej Ryszkiewicz: *Edward Rastawicki — mecenas, kolekcjoner, odbiorca* (streszczenia brak);

dnia 6 kwietnia 1984 r. — prof. dr Piotr Biegański: *Zamek Ujazdowski w Warszawie i problemy jego odbudowy* (streszczenia brak);

dnia 16 listopada 1984 r. — prof. dr Klemens Szaniawski: *Szkoła filozoficzna lwowsko-warszawska*.

STRESZCZENIE

Klemens Szaniawski

SZKOŁA FILOZOFICZNA LWOWSKO-WARSZAWSKA

Szkołą lwowsko-warszawską nazywa się potocznie kierunek filozoficzny wywodzący się z seminarium prowadzonego przed pierwszą woj-

ną światową na Uniwersytecie we Lwowie przez Kazimierza Twardowskiego. Uczestnicy owego seminarium objęli katedry w Polsce Odrodzonej i zarówno sami, jak przez swoich uczniów propagowali pewien styl myślenia, który mimo zróżnicowania był dostatecznie jednolity, by zasłużyć na miano szkoły. Oto główne wyznaczniki tego stylu:

1. Krytycyzm wobec tradycyjnej problematyki filozoficznej — głównie z uwagi na jej nieprecyzyjność. 2. Program przebudowy filozofii przy użyciu współczesnych środków logicznych. 3. Neutralizm światopoglądowy — w sensie zgody na przyjęcie każdego należycie uzasadnionego wyniku dociekań. 4. Scjentyzm — w sensie poddania filozofii rygorom obowiązującym w nauce.

Szkoła lwowsko-warszawska była odmianą racjonalizmu, jeśli przez racjonalizm rozumiemy doktrynę, która za warunki niezbędne wszelkich przekonań uważa ścisłą artykulację, koherencję logiczną oraz uzasadnienie empiryczne. Głównym nurtem badań Szkoły lwowsko-warszawskiej była refleksja nad poznaniem oraz wyspecjalizowane dyscypliny filozoficzne: logika, psychologia, etyka, estetyka, a szczególnie filozofia nauki. Mniej zainteresowania budziła ontologia (metafizyka), z uwagi na wspomniany wyżej krytycyzm.

Szkoła zawdzięcza swą nazwę koncentracji badań w dwóch ośrodkach, dla których czołowymi postaciami byli: Tadeusz Kotarbiński (Warszawa) oraz Kazimierz Ajdukiewicz (Lwów). Oto nazwiska kilku innych wybitnych przedstawicieli Szkoły: Jan Łukasiewicz, Władysław Witwicki, Tadeusz Czeżowski, Zygmunt Zawirski. Wychowali oni liczne grono uczniów, którzy jeszcze w okresie międzywojennym zdołali zaznaczyć swą obecność w filozofii. Wymienię kilka przykładowych nazwisk: Maria i Stanisław Ossowsy, Mieczysław Wallis, Maria Kokoszyńska, Janina Kotarbińska.

Szkoła lwowsko-warszawska nie była w swoim czasie kierunkiem jedynym (przypomnę zwłaszcza fenomenologię i neotomizm), nie ulega jednak wątpliwości, że odegrała rolę dominującą. Można to przypisać zarówno wybitnym indywidualnościom jej uczestników, jak też zgodności z „duchem czasu”. Filozofia europejska była wówczas pod wpływem empiryzmu logicznego (Bertrand Russell, filozofowie Koła Wiedeńskiego), z którym Szkołę lwowsko-warszawską łączyło bliskie pokrewieństwo ideowe oraz liczne związki personalne.

W latach powojennych filozofia Kotarbińskiego, Ajdukiewicza i innych stała się obiektem gwałtownej i często prymitywnej krytyki jako przejaw „myśli burżuazyjnej”. Mimo to autorzy ci wywarli dostrzegalny wpływ na styl myślenia filozoficznego (nie tylko filozoficznego) w Polsce dzisiejszej. Przetrwała też w pewnej mierze ufundowana przez Szkołę lwowsko-warszawską tradycja uprawiania logiki i filozofii nauki.